

Relacje polsko - węgierskie w latach 2015-2023

Hanna Szymerska

WYDAWCA RAPORTU

PARTNER WYDANIA

*Spomiędzy sąsiadów zbratał się
naród polski tylko z jednym
(...) z najbardziej sobie obcym
z najdalszym codo rasy i mowy,
z Węgrzynem.*

Aleksander Bruckner,
Dwa bratanki, 1923

Przyjaźń polsko-węgierska urasta do rangi międzynarodowej legendy, w której niewątpliwie znajduje się nie ziarnko a pełen worek ziaren prawdy. Mówi się o niej, że przetrwała dwie wojny światowe (w których nasze państwa wcale nie dzieliły interesów), okres wymazania granic polskich i węgierskich z map Europy oraz wszelkie inne koleje losu.

Millennialna rocznica powstania tej niespotykanej wręcz sympatii, jaką darzymy się z naszymi *bratankami* przypadła w roku 2000, w którym to również powstał Fundusz Wyszehradzki, ponownie spajający nasze kraje. W roku 1000 przyszedł święty Kościoła Katolickiego król Stefan Wielki (Szent Istvan) otrzymał koronę królewską, która pierwotnie miała przypaść Bolesławowi Chrobremu. Według legendy papież Sylwester II podarował ją Węgrom po boskim objawieniu we śnie. Zdecydował się jednak na

rozmowę zarówno z polskimi, jak i z węgierskimi wystannikami. Ci mieli pod żadnym pozorem nie dopuścić do zwaśnienia między narodem polskim a węgierskim (a już na pewno nie z powodu korony, zwaną później Koroną św. Stefana i symbolizującą jedność Węgier) a także pozostawać ze sobą w stosunkach braterskich! Nic dziwnego więc w używaniu w stosunku do naszych południowych przyjaciół słowa *bratankowie*.

Korona
Św. Stefana

FOT. WIKIPEDIA

W dawnej wersji węgierskiej również ono figuruje: *Egy testver a magyar es a lengyel*².

Historia mnoży nam przykłady współdziałania Węgier oraz Polski a także ich obywateli – gdyż nie zawsze posiadaliśmy własne państwa. Węgry, podobnie jak Polska musiały znieść lata panowania Habsburgów, reperkusje nieudanych powstań, okupację niemiecką podczas II wojny światowej oraz narzucony przez Moskwę komunizm. Wyciągaliśmy sobie dłoń podczas każdej z tych tragedii – Węgrzy przyjmowali polskich uchodźców po powstaniach XIX wieku, walczyliśmy u boku Lajosa Kossutha, Pal Teleki zdecydował się na pomoc Polakom podczas wojny polsko-bolszewickiej a niecałe dwadzieścia lat później odmówił Hitlerowi udostępnienia kilkunastu kilometrów torów w celu

ataku na Polskę. W czasie II wojny światowej tysiące Polaków znalazło schronienie nad Dunajem a 17 lat później oddawało krew na rzecz węgierskich powstańców. W 1989 obie nacje zrzuciły jarzmo komunizmu, następnie w 1999 przyłączyły się do NATO a 2004 wspólnie dołączyły do Unii Europejskiej. Polska i Węgry współpracowały ze sobą także jako wolne kraje.

Lata 2015-2022 uważane są za okres zacieśnienia relacji między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Węgier. Mieliśmy do czynienia z bezprecedensowym rozkwitem współpracy na poziomie symbolicznym, kulturowym i gospodarczym, co nie wynikało jedynie z wielowiekowej wzajemnej sym-

FOT. WIKIPEDIA

Święty
Wojciech
udziela chrztu
Szent
Istvanovi
w asyście
cesarza
Ottona II,
mal. Gyula
Benczúr, 1870

FOT. HANNA SZYMERSKA

Pomnik i tablica pamiątkowa ku czci dwukrotnego premiera Węgier, Pála Telekiego za gmachem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie

patii naszych państw. Polska i Węgry ramię w ramię budowały infrastrukturę i naukę w regionie Europy środkowo-wschodniej oraz podzielały wspólne interesy w polityce zagranicznej, czego przykładem było wspólne stanowisko Polski oraz Węgier wobec kryzysu migracyjnego. Mówiąc o symbolach możemy wspomnieć o pełnej gamie ujęcia wagi naszej wspólnej historii: od pomników polskich bohaterów na Węgrzech (oraz węgierskich w Polsce) przez tablice pamiątkowe wydarzeń z października 1956 po aklamację roku 2016 rokiem przyjaźni

polsko-węgierskiej. Nasze kraje promowały wzajemnie swoją kulturę oraz występowały wspólnie w inicjatywach mających na celu rozwój nauki polskiej oraz węgierskiej. Nie bez znaczenia pozostawały także kwestie gospodarcze oraz projekty, takie jak Via Carpatia, mające na celu rozwój infrastruktury transportowej Europy środkowo-wschodniej.

Ochłodzenie relacji, które jednak nie zdołało przerwać współpracy w aspekcie kultury, czy budowy infrastruktury nastąpiło za sprawą wybuchu wojny na Ukrainie. Polski

Polska i Węgry ramię w ramię budowały infrastrukturę i naukę w regionie Europy środkowo-wschodniej oraz podzielały wspólne interesy w polityce zagranicznej, czego przykładem było wspólne stanowisko Polski oraz Węgier wobec kryzysu migracyjnego

rząd obrał w niej zdecydowanie pro ukraiński kierunek, oferując zaatakowanej Ukrainie broń, pomoc humanitarną oraz przyjmując uchodźców wojennych. Węgry postanowiły ograniczyć swoje wsparcie do aspektu pomocy humanitarnej oraz przyjęcia uchodźców, sprzeciwiając się wysyłaniu części zbrojeniowych na ukraiński front. Pomimo tego, że (cytując Viktora Orbana) drogi Polski i Węgier się rozeszły w kwestii wojny za wschodnią granicą nie zostały nadszarpnięte fundamenty, na których nasza współpraca operuje.

Lata 2015-2023 przypadają na rządy Prawa i Sprawiedliwości po stronie polskiej oraz na trzeci, czwarty oraz piąty gabinet Viktora Orbana (Fidesz) po stronie węgierskiej. Należy zaznaczyć, że obie te partie znajdują się politycznie po stronie umiarkowanej prawicy narodowo-konserwatywnej oraz wykazywały tendencje eurorealistyczne. Zarówno rząd węgierski, jak i polski narażały się opinii publicznej a w wypadku konfrontacji z komisją europejską potrafiły ramię w ramię wspierać swoje interesy. Eurosceptyzm Fideszu wynika z retoryki *nemzeti erdek*³, czyli stawiania w centrum polityki zagranicznej Węgier interesu narodowego kraju oraz sprzeciwu wobec niekontrolowanej imigracji z krajów muzułmańskich, co z kolei wynika z nacisku na chrześcijańskie dziedzictwo Europy, a co za tym idzie Węgier⁴. Konserwatyzm obecny w polskiej polityce ostatnich ośmiu lat wynika zarówno ze sprzeciwu wobec relokacji imigrantów w Polsce, kwestii uznania suwerenności Polski, jak i z katolickiego dziedzictwa naszego kraju. **Nie ulega**

Viktor Orbán,
premier
Węgier

FOT. WIKIPEDIA

wątpliwości, że naszą politykę łączyły też wspólne podstawy ideologiczne.

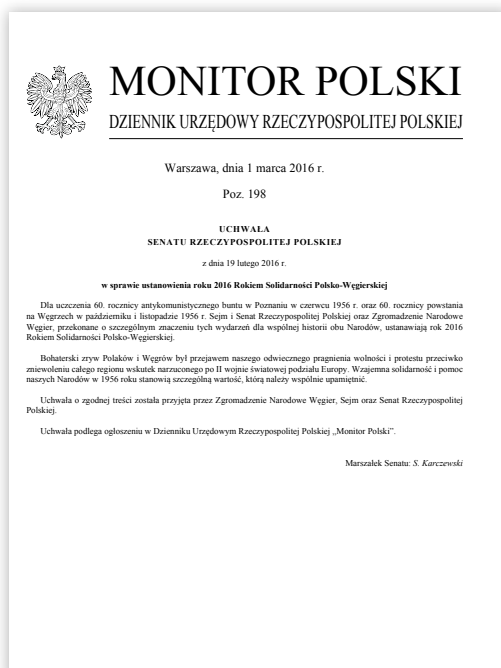
W raporcie przedstawione zostały kwestie zarówno współpracy, relacji z organizacjami, do których Polska i Węgry należą jak i obecność akcentów polskich oraz węgierskich w naszych krajach.

WSPÓŁPRACA SYMBOLICZNA

Już w 2007 data 23 marca została uznana za symboliczny dzień przyjaźni polsko-węgierskiej (324 posłowie węgierscy za; brak głosów sprzeciwu i wstrzymujących; polski sejm przyjął uchwałę drogą aklamacji⁵). Dziewięć lat później, w lutym 2016 polski sejm oraz senat ustanowiły rok 2016 rokiem solidarności polsko-węgierskiej⁶. W tym samym roku na ulicy Sławkowskiej w Krakowie odsłonięto tablicę upamiętniającą powstanie antykomunistyczne z 1956 roku. Podczas minionych ośmiu lat odsłonięte zostały również pomniki upamiętniające wydarzenia nawiązujące do historii obu państw, czego przykładem jest odsłonięcie pomnika Henryka Sławika

i Józsefa Antalla z udziałem polskiego marszałka sejmiku Marka Kuchcińskiego i przewodniczącego węgierskiego Zgromadzenia Narodowego László Kövéra w Budapeszcie (2017) oraz pomnika Pała Telekiego przy ulicy Rajskiej w Krakowie (odsłonięty w towarzystwie Jana Dudy, marszałka województwa Małopolskiego w 2021)⁷. W roku odsłonięcia pomnika Telekiego Węgrzy ufundowali pomnik Jana Pawła II, który stanął na dziedzińcu Biblioteki krakowskiego Uniwersytetu Papieskiego⁸. W tym samym roku pojawił się pomnik kardynała Minszenty'ego

Uchwała
Senatu
Rzeczypospo-
litej Polskiej
w sprawie
ustanowienia
roku 2016
Rokiem
Solidarności
Polsko-
-Węgierskiej.

zwanego *niezłomnym* ze względu na niezachwiany sprzeciw wobec komunizmu w Sanktuarium na krakowskich Łagiewnikach⁹. Na placu Józefa Bema (Bem József tér) w Budapeszcie 21 października 2016 stanął pomnik upamiętniający polską solidarność z Węgrami niesioną w trakcie antykomunistycznego zrywu z 1956 roku¹⁰. W 2021 Węgry przekazały Polsce pozłacaną zbroję dziecięcą Zygmunta Augusta, która trafiła do zbiorów Zamku Królewskiego na Wawelu¹¹. W 2016 roku w XV dzielnicy Budapesztu na placu Széchenyiego odsłonięto pomnik Zbigniewa Herberta.

WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA

Współpraca gospodarcza z Węgrami zacieśniła się w okresie 2015-2023. W 2018 obroty polsko-węgierskie wyniosły blisko 9,7 mld euro (wzrost o 6,9% w stosunku do 2017). W 2020 Polska była czwartym największym partnerem gospodarczym Węgier. Wartość dwustronnej współpracy gospodarczej wynosiła wtedy ponad 10 mld euro¹². W 2022 Polska miała 5% udziałów w węgierskiej wymiany handlowej, Węgry 2% w polskiej¹³. *Jak donosi Instytut Dyplomacji Gospodarczej Najważniejszymi węgierskimi artykułami eksportowymi do Polski są maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny, pojazdy i sprzęt transportowy, wyroby chemiczne w tym głównie lekarstwa i produkty farmaceutyczne, tworzywa sztuczne oraz wyroby przemysłu spożywczego w imporcie Węgier zaś dominują maszyny urządzenia elektryczne, pojazdy i części motoryzacyjne, produkty przemysłu chemicznego, produkty mineralne i artykuły metalowe¹⁴. Na rynku węgierskim świetnie odnajdują się polscy inwestorzy, między innymi Grupa Maspex Wadowice będąca właścicielem marki Olympos (soki owocowe), Plusssz (tabletki z witaminami) oraz Apenta (woda mineralna), grupa Mokape, SM Mle-*

9,7
MLD EURO

wyniosły
obroty polsko-
węgierskie
w 2018 roku.

5
PROCENT

W 2022 Pol-
ska miała
5% udziałów
w węgierskiej
wymiany han-
dlowej, Węgry
2% w polskiej.

50

FIRM

W 2018 na terenie Polski było 50 węgierskich firm, których inwestycje przekraczały milion dolarów.

465

MLN ZŁ

W 2022 roku Orlen posiadał 79 stacji na Węgrzech, które wcześniej funkcjonowały pod szyldem Lukoilu. Inwestycja kosztowała 465 milionów złotych.

kovita oraz polskie marki odzieżowe i obuwnicze CCC, LPP, Tatum i Reserved¹⁵. Eksportujemy również jabłka, najczęściej odmiany Jonagored, Red Delicious i Idared¹⁶.

Obecne są także węgierskie firmy na terenie Polski w sektorze farmaceutycznym, spożywczym i chemicznym. W 2018 na terenie Polski było 50 węgierskich firm, których inwestycje przekraczały milion dolarów. Funkcjonowało wówczas 126 podmiotów z udziałem węgierskiego kapitału. Węgierska spółka zajmująca się budową centrów handlowych i budynków biurowych TriGranit Development zrealizowała budowę krakowskiego centrum handlowego Bonarka. W 2019 odbyła się rozmowa węgierskiego ministra spraw zagranicznych i handlu Pétera Szijjártó z polską minister technologi i przedsiębiorczości Jadwigą Emilewicz dot. Handlu bilateralnego. Podczas rozmowy podkreślono stale rosnący wzrost polsko-węgierskich obrotów handlowych. Polska była wówczas drugim co do wielkości dostawcą artykułów rolno-spożywczych na rynek węgierski¹⁷. Istotna jest również współpraca w ramach V4. W 2020 kraje Grupy Wyszehradzkiej były trzecim największym rynkiem UE.

Na Węgrzech działa polski koncern wielobranżowy Orlen, który swoje stacje benzynowe posiada tam od roku 2022. W tymże roku Orlen posiadał 79 stacji na Węgrzech, które wcześniej funkcjonowały pod szyldem Lukoilu¹⁸. Stacje mają zostać dostosowane do standardów spółki Orlen. Inwestycja kosztowała 465 milionów złotych. O działaniach Orlenu w III kwartale 2023 roku odniósł się sam prezes spółki, Daniel Obajtek

Wyniki, które osiągnęliśmy w trzech kwartałach tego roku są zgodne z perspektywą wzrostu wyniku założoną w strategii i pokazują, że właściwie określiliśmy i realizujemy przyjęte kierunki rozwoju. Podjęliśmy decyzję o wejściu na nowe rynki i to przynosi wymierne efekty. Dzięki przeprowadzonym fuzjom zanotowaliśmy bardzo duży wzrost wolumenów

Podczas rozmowy podkreślono stale rosnący wzrost polsko-węgierskich obrotów handlowych. Polska była wówczas drugim co do wielkości dostawcą artykułów rolno-spożywczych na rynek węgierski

sprzedaży detalicznej, przede wszystkim w Czechach, z których zaopatrujemy w paliwo nasze nowe stacje na Węgrzech i Słowacji¹⁹.

W 2024 Orlen przejął kolejne 63 stacje benzynowe na Węgrzech²⁰. Docelowo przejęte mają zostać 143 stacje w tym kraju. Węgry, jako państwo, w którym ma się rozwijać działalność gospodarcza grupy Orlen zostały wspomniane, jako priorytet rozwoju w Europie Środkowej w Strategii ORLEN2030 o zrównoważonej transformacji energetycznej i planach dla koncernu paliwowego²¹. Orlen oferuje również usługi flotowe dla średnich i dużych przedsiębiorstw na terenie Węgier. Jest to program DKV/ORLEN umożliwiający bezgotówkowy zakup paliwa w państwach Grupy Wyszehradzkiej oraz w Niemczech i na Litwie²². Polski

Stacja
benzynowa
MOL
w Rzeszowie.

FOT. WIKIPEDIA

Dla nas, wejście do Polski stanowi ważny krok naprzód. Myślę, że nie będzie przesadą, jeśli powiem, że Polska była brakującym elementem układanki, który teraz dopełnia naszą strategię...

wiceprezes
MOL,
Oszkar
Vilagi

koncern paliwowy znalazł się na liście najlepszych pracodawców w rankingu Top Employeers przeprowadzonym między innymi na Węgrzech²³. W 2023 projekt ORLEN PACZKA stał się partnerem dla międzynarodowej firmy Vinted na Węgrzech. Orlen był również partnerem kolarskiego wyścigu narodów, który w 2023 po raz pierwszy miał miejsce na trasach prowadzących przez Węgry i Słowację²⁴.

Węgierskie przedsiębiorstwo naftowo-gazownicze MOL (Magyar Olaj) jest notowane na budapesztańskiej i warszawskiej giełdzie (od 2004)²⁵. Na polskim rynku funkcjonuje od 1997. Na chwilę obecną 20% akcjonariuszy MOLa jest Polakami²⁶.

Jak jest napisane na oficjalnej stronie MOLa:

Słowacka spółka zależna MOL – Slovnaft – jest właścicielem Slovnaft Polska z siedzibą w Krakowie i działa na poludniu Polski od 1997 r., zajmując się przede wszystkim hurtowym obrotem paliwami płynnymi. Slovnaft Polska zajmuje się również dystrybucją granulatu polietylenu i polipropylenu, a także smarów i olejów produkowanych przez MOL Group²⁷.

2 grudnia 2022 MOL pojawił się na polskim rynku poprzez przejęcie 410 stacji działających pod marką Lotos. Po wydaniu zgody Komisji Europejskiej MOL sprzedaje na rzecz PKN Orlen 143 stacje paliw na Węgrzech oraz 39 stacji na Słowacji. Planuje również utworzenie w Polsce stacji sieci Slovnaft Polska należącej do koncernu. Pierwszą stacją została uru-

Węgierskie przedsiębiorstwo naftowo-gazownicze MOL (Magyar Olaj) jest notowane na budapesztańskiej i warszawskiej giełdzie (od 2004). Na polskim rynku funkcjonuje od 1997. Na chwilę obecną 20% akcjonariuszy MOLa jest Polakami

FOT. WIKIPEDIA

chomiona w MOP Klemencice przy trasie S7²⁸. Stacje mają posiadać również punkt gastronomiczny Fresh Corner.

Samo w sobie przejęcie stacji LOTOS przez Magyar Olaj było znaczącym posunięciem według zarządu spółki. Cytując wiceprezesa MOŁa, Oszkara Vilagiego

Dla nas, wejście do Polski stanowi ważny krok naprzód. Myślę, że nie będzie przesadą, jeśli powiem, że Polska była brakującym elementem układanki, który teraz dopełnia naszą strategię. Oczywiście, Orlen również mocno rozwija się na Południe, jednak zamiast postrzegać to jako zagrożenie dla naszej pozycji, możemy spojrzeć na te wydarzenia, jako doskonałą okazję na wzmocnienie odporności naszego regionu dzięki rozwojowi korytarza energetycznego Północ-Południe. Jako obywatele Europy Środkowej powinniśmy to docenić²⁹.

MOL posiada również oferty dla polskich spółek i prywatnych kierowców w postaci kart do płatności bezgotówkowych za benzynę.

Nie bez znaczenia pozostaje również węgierski przewoźnik Wizzair. Polski rynek jest jednym z najważniejszych dla funkcjonowania tej taniej linii lotniczej. Samoloty wizzaira latają z portów zlokalizowanych w Gdańsku, Krakowie, Katowicach, Lublinie, Olsztynie, Poznaniu, Radomiu, Rzeszowie, Warszawie (lotnisko Chopina), Szczecinie i Wrocławiu³⁰. Siatka połączeń rośnie z roku na rok. W 2018 r. na trasach z i do Polski z linii skorzystało 9,265 mln osób. Rok

Samolot
węgierskiego
przewoźnika
Wizzair

W 2023 Węgry odwiedziło blisko 265 tys. Polaków, co daje wzrost o 5% względem stanu sprzed pandemii i aż o 31% więcej niż w 2022

97,2
MLN EURO

zarobił w Polsce w 2019 roku Wizzair

wcześniej było to 8,117 mln osób, a w 2016 – 6,942 mln osób³¹. W 2019 trzy polskie porty lotnicze (Warszawa Lotnisko Chopina, Gdańsk oraz Katowice) znalazły się wśród dziesięciu najbardziej dochodowych portów lotniczych obsługiwanych przez Wizzaira. W tym samym roku węgierski przewoźnik zarobił w Polsce 97,2 miliona euro³².

Budapeszt z kolei oferuje loty państwowej sieci linii lotniczych LOT. Funkcjonuje również bezpośrednie połączenie PKP z Warszawy, Katowic oraz Krakowa do Budapesztu. Na terenie naszych krajów działają także biura podróży organizujące wycieczki do Polski i Węgier. W 2023 Węgry odwiedziło blisko 265 tys. Polaków, co daje wzrost o 5% względem stanu sprzed pandemii i aż o 31% więcej niż w 2022³³. Polscy turyści odwiedzali nie tylko Budapeszt, lecz również okolice Debreczyna, Egeru i miejscowości uzdrowiskowe.

WSPÓŁPRACA NAUKOWA

Trzy warszawskie szkoły współpracują z Instytutem Felczaka. Są to Liceum Ogólnokształcące imienia Lajosa Kossutha, Liceum Ogólnokształcące imienia Józefa Bema oraz Szkoła Podstawowa imienia Sandora Pettofiiego. Uczniowie tychże szkół w 2020 uczestniczyli w zorganizowanych przez Instytut Felczaka zajęciach umuzykalniających, prowadzonych metodą węgierskiego kompozytora Zoltána Kodály³⁴.

Nauka języka węgierskiego jest możliwa w niektórych szkołach podstawowych i średnich w Polsce. W 2019 były to Szkoła Podstawowa nr 132 im. Sándora Petőfiego w Warszawie, Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 275 im. Artura Oppmana w Warszawie, Szkoła Podstawowa nr 1 im. Olofa Palmego w Józefowie, Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Dąbka w Lubaczowie, Szkoła Podstawowa Sióstr Niepokalanek im. bł. Marceliny Darowskiej w Jarosławiu, XXXIII Liceum Ogólnokształcące Dwujęzyczne im. Mikołaja Kopernika w Warszawie, LXIII Liceum Ogólnokształcące im. Lajosa Kossutha w Warszawie, IX Liceum Ogólnokształcące im. Zygmunta Wróblewskiego w Krakowie, Publiczne Liceum Ogólnokształcące Sióstr Prezentek w Krakowie, I Liceum Ogólnokształcące im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim oraz II Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Morawskiego w Przemyślu. W roku szkolnym 2022/23 rozpoczęto również prowadzenie dodatkowych zajęć z języka węgierskiego w Liceum Ogólnokształcące imienia Juliusza Słowackiego w Przemyślu.

Na Węgrzech w roku szkolnym 2019/2020 zajęcia z języka polskiego prowadziły Szent László Gimnázium w Budapeszcie, Kaszap István Kollégium w Segedynie, Bethlen

W Polsce jest możliwość studiowania hungarystyki na studiach I i II stopnia w Warszawie, Krakowie oraz I stopnia w Poznaniu. Możliwość studiowania polonistyki jest w Budapeszcie oraz w Debreczynie.

FOT. PIXABAY

10 MLN EURO

Fundusz Wyszehradzki dysponuje rocznym budżetem w wysokości 10 mln euro.

Gábor Általános Iskola és Gimnázium w Budapeszcie, Szent Benedek Középiskola és Alapfokú Művészeti Iskola w Budaörs oraz Németh László Gimnázium és Általános Iskola w Hódmezővásárhely³⁵.

Oprócz tego w Budapeszcie działa polska szkoła podlegająca pod polskie Ministerstwo Edukacji Narodowej. Jest to Szkoła Polska imienia Sandora Petoffiego przy ambasadzie RP³⁶.

W Polsce jest możliwość studiowania hungarystyki na studiach I i II stopnia w Warszawie, Krakowie oraz I stopnia w Poznaniu. Możliwość studiowania polonistyki jest w Budapeszcie oraz w Debreczynie³⁷. Język polski oraz węgierski przewijają się także w ofertach lektoratów na uniwersytetach. Polska i Węgry współpracują pod kątem naukowym za sprawą Grupy Wyszehradzkiej, Unii Europejskiej oraz własnych inicjatyw rządowych. Współpraca w ramach V4 odbywa się za sprawą Funduszu Wyszehradzkiego utworzonego w 2000 roku, którego siedziba mieści się w Bratysławie. Za stroną polskiego Ministerstwa Sportu i Turystyki:

Celem funduszu jest inspirowanie i promowanie rozwoju współpracy między obywatelami i instytucjami w regionie, jak również między członkami V4 i innymi krajami, zwłaszcza z regionu Bałkanów Zachodnich i Partnerstwa Wschodniego.

Fundusz realizuje swoje programy udzielając pomocy w formie grantów, stypendiów, a także wpierając wymianę obywateli.

Dotacje udzielane są na projekty z dziedziny kultury, nauki, turystyki oraz innych obszarów określonych w zaproszeniach do składania wniosków publikowanych na stronie internetowej Funduszu³⁸.

Fundusz dysponuje rocznym budżetem w wysokości 10 mln euro.

Współpraca rozwija się również za pomocą Unii Europejskiej. Do roku 2022 Węgry otrzymywały dofinansowanie w ramach programu Erasmus³⁹. Powodem zakończenia finansowania węgierskiego Erasmusa była niechęć rządu

Węgier do współpracy z uczelniami powiązаныmi z George'm Sorosem. W programie Erasmus brali udział zarówno polscy studenci wyjeżdżający na Węgry, jak i węgierscy studenci, którzy w ramach programu udali się do Polski. Na rok 2024/2025 zaplanowane są możliwe wyjazdy z Polski na Węgry do ośrodków w Budapeszcie oraz w Miskolcu w ramach projektu Erasmus.

Zarówno Węgry, jak i Polska uczestniczą w programie Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA). Program ten został zainicjowany przez polskie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w październiku 2017. Od roku 2018 w ramach NAWA funkcjonuje wymiana akademicka (zarówno studentów, jak i pracowników naukowych) między Polską a Węgrami⁴⁰. W roku 2019 przyjęte były limity 40 studentów na pobyty semestralne, 12 studentów na kursy letnie oraz limit 50 miesięcy stypendialnych na pobyty studyjne. Limity te obowiązują od początku trwania projektu. Na rok 2024/2025 przewidziane jest przyjęcie przez stronę węgierską:

- studentów na studia semestralne (limit 40 miejsc)
- studentów na pobyty studyjne (limit 50 miesięcy stypendialnych)
- studentów na letnie kursy językowe (limit 12 miejsc)⁴¹

Stypendia, tak jak w poprzednich latach opłaca strona polska za wyjątkiem kursów językowych i staży naukowych, które opłaca strona węgierska⁴².

Od roku 2018 w ramach NAWA funkcjonuje wymiana akademicka (zarówno studentów, jak i pracowników naukowych) między Polską a Węgrami

WSPÓŁPRACA KULTURALNA

W Warszawie od 1935 r. działa Węgierski Instytut Kultury (Magyar Kulturális Intézet), która jest jednym z najstarszych instytutów kultury w Polsce. Ich misja kontynuowana była praktycznie bez przerwy. W stolicy Polski działa również ambasada Węgier odpowiedzialna za promocję kultury węgierskiej. Analogicznie działa placówka polska w Budapeszcie. W 2023 polskie ministerstwo spraw zagranicznych oraz Ambasada Węgier w Polsce ogłaszały konkurs stypendialny w ramach Węgiersko-polskiego Programu Współpracy Pozarządowej⁴³. W obu stolicach mieszczą się instytuty mające na celu promocję języka i kultury tych państw (Lengyel Intezet Budapest oraz Instytut Liszta w Warszawie). Oba te ośrodki oferują kursy językowe, emisje filmów oraz pomoc w uzyskaniu stypendiów. Informują również o wydarzeniach promujących kulturę tychże państw. Placówki te prowadzą

Siedziba
Instytutu
Liszta
(dawnego
Węgierskiego
Instytutu
Kultury)
przy
ul. Moniuszki 10
w Warszawie

FOT. WIKIPEDIA

biblioteki z polską i węgierską literaturą.

**Balassi
Institute**

W Krakowie działa konsulat Republiki Węgier oraz klub węgierski. Festiwale węgierskie odbywają się w Tarnowie. Polska posiada swoje konsulaty honorowe w Segedynie, Keszthely, Szentendre i Szolnoku. Konsulat węgierski w Krakowie podejmuje się szeregu inicjatyw mających na celu zapoznanie Polaków z kulturą Węgier. W 2018 miał miejsce pokaz tańców węgierskich w krakowskim Teatrze Słowackiego, na który udała się również reprezentacja konsulatu⁴⁴. Konsul uczestniczył również w ceremoniach odsłonięcia pomników powiązanych z historią Węgier, w sprzątnięciu cmentarza w Łużnie, czy też w święcie z okazji 15 marca w Tarnowie w 2023. W 2023 miały miejsce w konsulacie emisje nagradzanych filmów węgierskich dla sympatyków kultury kraju, wigilia węgierska oraz degustacje węgierskiego wina. Konsulat Węgier w Krakowie utrzymuje również kontakt z wydziałem filologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, na którym działa Koło Naukowe Hungaryistów. Koła naukowe studentów hungarystyki działają również na Uniwersytecie Warszawskim oraz Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Wydarzenia kulturalne oferowane są również przez Instytut Felczaka oraz Instytut Balassiego. Instytut Balassiego jest instytutem powstałym w 2002 roku z siedzibą w Budapeszcie. Jego rolą jest promowanie kultury węgierskiej na świecie. W Polsce organizował on spotkania historyczne (współdziałając z Instytutem Pamięci Narodowej)⁴⁵, wystawy fotograficzne oraz finansował stypendia na rzecz promocji kultury węgierskiej. Warto również wspomnieć, że instytucje promujące kulturę węgierską w Polsce działały również w trakcie pandemii, kiedy organizacja spotkań była niemożliwa. Wykłady i spotkania dotyczące Węgier w formie online cieszyły się zainteresowaniem słuchaczy z całego kraju⁴⁶.

Można też mówić o współpracy pomiędzy węgierskim a polskim Kościołem Katolickim. Węgierscy księża odprawiali msze prymicyjne w Polsce (w 2015 prymicyjną mszę odprawił ojciec Laszlo Tokodi w kościele krakowskich dominikanów)⁴⁷. W Warszawie, w parafii Dzieciątka Jezus na Żoliborzu przy ulicy Czarnieckiego 15 odbywają się w każdą drugą niedzielę miesiąca msze święte w języku węgierskim⁴⁸. **Polski episkopat angażuje się w pamięć o węgierskich opozycjonistach okresu komunizmu wspominając kardynała Mindszenty'ego oraz Tibora Pakh, opozycjonisty i fundatora pomnika kardynała w Krakowie. Mszę w intencji Tibora Pakha sprawował metropolita krakowski, arcybiskup Marek Jędraszewski w Bazylice Bożego Miłosierdzia na krakowskich Łagiewnikach w dniu 5 grudnia 2022 roku⁴⁹.** W Budapeszcie znajduje się Polska Parafia Personalna prowadzona przez polskich księży Chrystusowców i siostry Misjonarki Chrystusa Króla. Msze święte w języku polskim odbywają się o godzinie 10:30 w każdą niedzielę⁵⁰.

RELACJE NA LINII WARSZAWA-BUDAPESZT-BRUKSELA

Według badań Pew Research Center z 2019 84% Polaków pozytywnie ocenia członkostwo w Unii Europejskiej, na Węgrzech jest to 67% populacji. We wstępie wspominałam o eurorealizmie Fideszu i PiSu. **Obie te partie są krytykowane przez prezydium Unii Europejskiej przez cały okres 2015-2023 przypadający na lata rządów tychże partii.**

PiS należy do frakcji europejskich konserwatystów i reformatorów (ECR), Fidesz pozostaje niezrzeszony, wcześniej należał do frakcji ludowców. Obie te partie sprzeciwiały się przyjęciu imigrantów podczas kryzysu 2015-

16. Sprzeciwiają się również zwiększeniu kompetencji UE, czego apogeum było głosowanie z roku 2023 nad zmianą traktatów unijnych. Zarówno PiS, jak i Fidesz spotykały się z krytyką unijną ze względu na wolność mediów, sądownictwa oraz sytuację przedstawicieli ruchu LGBT (odpowiednio dla Polski kwestię tzw. Stref wolnych od ideologii LGBT; dla Węgier kwestię artykułu 33 dot. Zmiany płci; ogłoszenie stref wolnych od ideologii LGBT przez polskie gminy spotkały się z reakcją w postaci zakończenia finansowania projektów i inwestycji tychże samorządów). Spięcia

FOT. PIXABAY

Obie te partie sprzeciwiały się
przyjęciu imigrantów
podczas kryzysu 2015-2016

Politycy rozmawiali o przyszłości Wspólnoty. Zgodzili się, że Europa Środkowa jest dla UE szansą, jako lider stojący na straży traktatowych podstaw Unii. W dyskusji poruszano również inne kwestie europejskie, dotyczące m.in. współpracy w zakresie bezpieczeństwa, stanowisk Polski i Węgier w przedmiocie kryzysu migracyjnego czy zmian demograficznych.

komunikat
Kancelarii
Sejmu
po wizycie
premiera
Węgier
w 2017 roku

na linii Polska-Węgry-Bruksela swój symboliczny początek miały właśnie podczas kryzysu migracyjnego. W 2015 gabinet Ewy Kopacz zobowiązał się do przyjęcia 6200, po wyborach jednak rząd PiS wycofał ta decyzję. Węgry od początku, mając na uwadze bezpośrednio dotknięcie kryzysem migracyjnym jako państwo graniczne sprzeciwiały się relokacji imigrantów. W 2017 Komisja Europejska rozpoczęła postępowanie wobec państw Grupy Wyszehradzkiej w sprawie naruszenia prawa UE dot. Relokacji imigrantów, co zaogniło sytuację. Oba państwa w 2015 stały się beneficjentami wsparcia finansowego UE w związku z kryzysem migracyjnym, Węgry otrzymały 144,17 mln euro, co wykorzystały na budowę płotu przygranicznego⁵¹.

Do pierwszego spotkania między politykami Węgier oraz Polski w sprawie przyszłości Europy po wygranych przez PiS wyborach parlamentarnych doszło w grudniu 2016 w Krakowie. Brali w nim udział premier Węgier Viktor Orbán, prezes PiS Jarosław Kaczyński, marszałek sejmu Marek Kuchciński oraz wicemarszałkowie sejmu Joachim Brudziński i Ryszard Terlecki z ramienia Prawa i Sprawiedliwości. Wcześniej dochodziło do nieoficjalnych spotkań między innymi Viktora Orbána z Jarosławem Kaczyńskim w Niedzicy oraz Viktora Orbána z Jarosławem Kaczyńskim, Markiem Kuchcińskim, Joachimem Brudzińskim oraz Ryszardem Terleckim.

Temat współpracy węgiersko-polskiej w ramach Unii Europejskiej był również poruszany w 2017 roku, kiedy premier Węgier odwiedził polski sejm. Kancelaria Sejmu zamieściła wówczas komunikat:

Współpraca na forum Unii Europejskiej oraz zacieśnianie stosunków dwustronnych – to główne tematy piątkowego spotkania Marszałka Sejmu Marka Kuchcińskiego i prezesa PiS Jarosława Kaczyńskiego z Premierem Węgier Viktorem Orbánem. W rozmowie uczestniczyli także Wicemarszałkowie Sejmu: Ryszard Terlecki i Joachim Brudziński.

Politycy rozmawiali o przyszłości Wspólnoty. Zgodzili się, że Europa Środkowa jest dla UE szansą, jako lider stojący na straży traktatowych podstaw Unii. W dyskusji poruszano również inne kwestie europejskie, dotyczące m.in. współpracy w zakresie bezpieczeństwa, stanowisk Polski i Węgier w przedmiocie kryzysu migracyjnego czy zmian demograficznych.

Spotkanie w Sejmie odbyło się w ramach oficjalnej wizyty Viktora Orbána w Warszawie⁵².

W 2017 doszło do nadszarpnięcia stosunków polsko-węgierskich, czego przyczyną było głosowanie nad objęciem funkcji Przewodniczącego Rady Europejskiej przez Donalda Tuska. Węgry zagłosowały wówczas za, Polska zaś głosowała za objęciem tej funkcji przez Jacka Saryusza-Wolskiego. Pojawiły się wówczas z ust polskich polityków krytyczne opinie dotyczące postawy Węgier.

Pełnienie funkcji Przewodniczącego Rady Europejskiej przez Donalda Tuska nie wpłynęło dobrze na relacje Węgier z Unią Europejską. Były premier Polski nierzadko atakował premiera Węgier. W 2018 podczas konferencji Europejskiej Partii Ludowej w Helsinkach wypowiedział się o Viktorze Orbanie:

W naszej rodzinie politycznej nikt nie ma prawa do atakowania liberalnej demokracji i jej podstaw; chrześcijańskim demokratą nie może być ten, kto jest przeciwko praworządności⁵³.

W następnych latach również krytykował premiera Węgier między innymi zarzucając mu zdradę Europy, współpracę z Rosją a w 2020 stwierdził, że Carl Schmitt byłby z Viktora Orbána dumny. W odpowiedzi węgierskie media prorządowe krytykowały działania Donalda Tuska, wspominały o dziadku byłego premiera oraz nie odnosiły się pochlebnie do sposobu, w jaki przewodniczący Rady Europejskiej się wypowiada.

Zarówno strona polska, jak i węgierska krytycznie odnoszą się do propozycji pogłębienia współpracy w ramach reform mających na celu federalizację Unii

W naszej rodzinie politycznej nikt nie ma prawa do atakowania liberalnej demokracji i jej podstaw; chrześcijańskim demokratą nie może być ten, kto jest przeciwko praworządności.

Donald Tusk
w 2018 podczas konferencji Europejskiej Partii Ludowej w Helsinkach

Problemy związane z rządami Polski i Węgier mają charakter polityczny, a nie prawny. Zatem technokratyczna prawna reakcja nie rozwiąże sytuacji. Wymagana jest odpowiedź polityczna. Komisja Europejska i Rada nie uciekną od zajęcia stanowiska, chociaż próbują.

wypowiedź eurodeputowanej Sophie in 't Veld (Renew Europe) z dnia 26 marca 2022 roku

Europejskiej i zmniejszenie suwerenności państw członkowskich. Zarówno Polska, jak i Węgry podkreślały w trakcie debaty na ten temat w latach 2015-2023, że takie zmiany będą prowadziły do wzmocnienia najsilniejszych graczy Unii Europejskiej (tj. Niemiec i Francji) natomiast głos słabszych gospodarczo państw zostanie zmarginalizowany⁵⁴.

Oba kraje nie należą do strefy euro. Walutą na Węgrzech jest forint. Po pandemii koronawirusa ani Polska, ani Węgry nie spełniały warunków umożliwiających wejście do strefy euro.

W dniu 4 czerwca 2020 państwa Grupy Wyszehradzkiej wraz z Estonią, Łotwą i Słowenią wystosowały wspólny list dotyczący Paktu w sprawie Migracji i Azylu, którego adresem była Komisja Europejska. Zaznaczono tam kwestie wzmocnienia granic zewnętrznych Unii Europejskiej i sprzeciwu wobec relokacji migrantów. Sygnatariusze podkreślili, że Polska i Węgry mogą liczyć na wsparcie w walce z naciskami władz Unii Europejskiej na relokację migrantów⁵⁵.

Obie partie sprzeciwiały się uzależnieniu funduszy unijnych od praworządności (zarzucając Brukseli definiowanie własnymi kryteriami tegoż pojęcia).

Całość postawy rządów Polski oraz Węgier doprowadziła do sytuacji, w której na forum Unii Europejskiej rządy PiSu oraz Fideszu były podejrzewane o mniej lub bardziej oficjalny sojusz przeciwko Unii Europejskiej. Po opuszczeniu Europejskich Ludowców Fidesz szukał wręcz partnerów do utworzenia nowej frakcji w Europarlamencie, w której miało się znaleźć między innymi Prawo i Sprawiedliwość oraz włoska Liga Północna Matteo Salvini. Nie doszło jednak do utworzenia takowego przymierza⁵⁶.

Przytaczając wypowiedź eurodeputowanej Sophie in 't Veld (Renew Europe) z dnia 26 marca 2022 roku:

Problemy związane z rządami Polski i Węgier mają charakter polityczny, a nie prawny. Zatem technokratyczna prawna reakcja nie rozwiąże sytuacji. Wymagana jest odpowiedź poli-

tyczna. Komisja Europejska i Rada nie uciekną od zajęcia stanowiska, chociaż próbują⁵⁷.

Kiedy w 2022 toczyła się debata odnośnie pieniędzy z KPO dla Węgier i zablokowania funduszu za praworządność, czego powodem miało być łamanie praworządności w obronie Fideszu stanęli polscy posłowie.

Nasze obawy odnoszą się do funkcjonowania systemu konstytucyjnego i wyborczego, niezależności sądownictwa, korupcji i konfliktów interesów, ochrony prywatności oraz danych, wolności słowa i pluralizmu mediów, wolności nauki, religii, zrzeszania się, prawa do równego traktowania, w tym praw osób LGBT+⁵⁸ – fragment rezolucji europarlamentu z dnia 15 września 2022 dotycząca Węgier.

Czymże jest demokracja? Uznajecie, że jeżeli demokratyczny wybór wam się nie podoba, to na te „niedemokratyczne” władze trzeba nakładać sankcje tak długo, aż ludzie wybiorą właściwie władze – wypowiedź Patryka Jaki (PiS) odnośnie rezolucji europarlamentu z 15 września 2022.

Uchylenie w listopadzie 2023 roku immunitetu polskim europosłom z ramienia Prawa i Sprawiedliwości w związku z ich wypowiedziami na temat migrantów z Afryki i Bliskiego Wschodu (europosłowie twierdzili, że wzmożona imigracja będzie prowadziła do wzrostu przestępczości i zamieszek) Viktor Orbán nazwał *biurokratycznym atakiem terrorystycznym na wolność słowa*⁵⁹. Warto zaznaczyć, że węgierscy eurodeputowani Fideszu głosowali przeciwko odebraniu

Czymże jest demokracja? Uznajecie, że jeżeli demokratyczny wybór wam się nie podoba, to na te „niedemokratyczne” władze trzeba nakładać sankcje tak długo, aż ludzie wybiorą właściwie władze

Patryk Jaki (PiS) odnośnie rezolucji europarlamentu z 15 września 2022 roku.

W dniu 4 czerwca 2020 państwa Grupy Wyszehradzkiej wraz z Estonią, Łotwą i Słowenią wystosowały wspólny list dotyczący Paktu w sprawie Migracji i Azylu, którego adresatem była Komisja Europejska

immunitetów polskim europośtom; wśród polskich eurodeputowanych nie było zgodności i niektórzy polscy politycy głosowali za odebraniem immunitetu Beacie Kempie, Beacie Mazurek, Tomaszowi Porębie i Patrykowi Jakiemu.

INSTYTUT FELCZAKA

Zarówno w Polsce, jak i na Węgrzech działają instytucje mające na celu promocję dobrych relacji polsko-węgierskich oraz kultury tychże krajów. Sztandarowym przykładem takiej instytucji jest Instytut im. Wacława Felczaka powołany w 2018 i posiadający na Węgrzech swój odpowiednik, Fundację Wacława Felczaka⁶⁰. Cytując stronę internetową Instytutu im. Wacława Felczaka:

Do zadań Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka należy w szczególności:

- pielęgnowanie polsko-węgierskich tradycji i dziedzictwa oraz ich promocja w życiu publicznym i międzynarodowym;
- propagowanie nauki języka, kultury i polsko-węgierskiej współpracy młodzieżowej;
- rozwijanie wzajemnej współpracy naukowej, oświatowej, kulturalnej, gospodarczej i sportowej.
- kreowanie i wspieranie inicjatyw oraz projektów mających na celu lepsze wzajemne poznanie się
- wspieranie działań, które służą większej innowacyjności i konkurencyjności Polski i Węgier⁶¹.

Warto zaznaczyć, że węgierscy eurodeputowani Fideszu głosowali przeciwko odebraniu immunitetów polskim europośtom; wśród polskich eurodeputowanych nie było zgodności

FOT. WIKIPEDIA

Instytut Felczaka organizuje liczne spotkania dotyczące relacji polsko-węgierskich, organizował również polsko-węgierską szkołę letnią w Krasiczynie (w której udział brali zarówno młodzież polska, jak i węgierska), akademię Wyszehradzką w Budapeszcie (2023) a także posiada swój program stypendialny dla obywateli Polski, który funkcjonuje od samego początku istnienia Instytutu. Podczas organizowanych przez siebie spotkań dla polskiej młodzieży promuje także literaturę węgierską i węgierskojęzyczną dołączając prócz gadżetów książki w języku węgierskim. Podczas Akademii Wyszehradzkiej w Budapeszcie w 2023 roku uczestnicy otrzymali książkę Łukasza Kobeszki *Ajo valtozas Lengyelországban* 2015-2019 wydaną przez sam siebie instytut w 2019. Na spotkaniach organizowanych przez Instytut nierzadko goszczą historycy (między innymi István Kovács, jeden z najwybitniejszych węgierskich historyków), dziennikarze oraz politycy i dyplomaci obu państw. Instytut organizuje również w swojej siedzibie wystawy oraz spotkania autorskie z literatami i publicystami odnoszą-

Siedziba
Instytutu
Felczaka
w Warszawie

cymi się do tematyki Węgier i relacji polsko-węgierskich⁶². Instytut stworzył także platformę internetową Viacarpattia.net służący współpracy polskich i węgierskich samorządów i wydał e-podręcznik do nauki węgierskiego. Prócz tego stworzył kilka spotów dotyczących wspólnej historii, między innymi spot zatytułowany „Bracia dziękujemy” odnoszący się do pomocy Węgier podczas Bitwy Warszawskiej 1920. Był odpowiedzialny w 2018 za przygotowanie monograficznego wydawnictwa Atlas Wyszehradzki, trzy lata później zorganizowano kolarski Karpacki Wyścig Kurierów pamięci Wacława Felczaka. Instytut wspiera organizacje pozarządowe między innymi Fundację Centrum Fotografii, która otrzymała grant na polsko-węgierskie spotkania fotograficzne i Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Szkoły Sportowej w Tarnowie. Na stronie Instytutu Felczaka widnieją informacje o polityce węgierskiej, między innymi wypowiedzi węgierskich polityków oraz wiadomości odnoszące się do osiągnięć Węgrów w świecie. Instytut angażuje się również w aktywizację polskiej młodzieży podejmującej studia filologii węgierskiej, naukę języka węgierskiego w polskich placówkach oświatowych oraz podejmuje współpracę z węgierskimi placówkami dyplomatycznymi i ośrodkami zajmującymi się promocją węgierskiej kultury. Instytut w 2021 uczył 120 dzieci języka węgierskiego.

WOJNA NA UKRAINIE

Wojna na Ukrainie uchodzi za element dzielący plany współpracy PiSu i Fideszu. Stanowisko rządu Węgier wobec trwającej inwazji Rosji na Ukrainę doprowadziło do ochłodzenia relacji na linii Warszawa-Budapeszt. Padły nawet z ust Viktora Orbána słowa, *że drogi Polski i Węgier się rozeszły*⁶³. Od lutego 2022 Węgry konsekwentnie sprzeciwiają się nakładaniu sankcji

na patriarchę Cyryla (według Viktora Orbána nie da się nałożyć sankcji na religię), odejściu od rosyjskiego gazu⁶⁴ oraz wsparciu militarnemu Ukrainy. Ponadto w swojej retoryce podkreśla kwestię ponoszenia kosztów sankcji przez Europę oraz wskazują na nierealność odejścia od rosyjskiej ropy. Udział komponentu naftowego pochodzenia rosyjskiego wynosił w 2016 96% całości komponentu na Węgrzech⁶⁵. Pod znakiem zapytania dochodzą też kwestie wcześniej planowanych w ramach polityki Otwarcia na wschód (*Keleti Nyitas*) inwestycji rosyjskich na Węgrzech, których sztandarowym przykładem jest elektrownia w Paks. Węgry, w przeciwieństwie do Polski korzystały z korzystnych warunków zakupu rosyjskich surowców, co wpłynęło na ich rynek energetyczny, obecnie uzależniony od Federacji Rosyjskiej. Rosja była również źródłem importu nawozów do Węgier. Pomimo krytyki działań Unii Europejskiej wobec wojny na Ukrainie, na forum ONZ Węgry potępiają agresję Federacji Rosyjskiej. Strona Polska przyjmowała uchodźców z Ukrainy, ale optowała za wsparciem militarnym kraju (oraz wysyłała sprzęt wojskowy). Również potępiła agresję rosyjską na forum ONZ. Na głosowaniach

Żołnierz
ukraiński
na froncie.

FOT. PIXABAY

w ramach pakietów sankcji nakładanych na Rosję przez UE mieliśmy do czynienia z głosem „za” ze strony polskiej, strona węgierska zgłaszała zaś swoje zastrzeżenia (jednym z nich było wyjęcie spod sankcji wyżej wspomnianego Patriarchę Cyryla). Krytyka działań Węgier znajdowała się w prasie międzynarodowej, między innymi w polskiej prasie. Podobnie jak strona polska, strona węgierska zdecydowała się na podpisanie listu do Ursuli von der Leyen sprzeciwiającego się negatywnym skutkom importu ukraińskiego zboża z naciskiem na przywrócenie cel⁶⁶. Podczas szczytu Grupy Wyszehradzkiej prezydent Węgier, Katalin Novák, jak i strona polska podkreślali kwestię bezpieczeństwa wschodniej granicy, jako priorytetu oraz krytykowali agresję Rosji na Ukrainę.

Oceniając jednak postawę Węgier należy wspomnieć o historii stosunków ukraińsko-węgierskich. Podobnie, jak w przypadku Polski jest to historia trudnych stosunków. Węgry posiadały roszczenia do Ukrainy (Zakarpacie) na mocy traktatu w Trianon. Oprócz tego na Ukrainie dalej mieszka liczna mniejszość węgierska. Jednym z priorytetów gabinetu Viktora Orbána jest dbałość o węgierską diasporę na terenach utraconych na mocy Traktatu w Trianon z 4 czerwca 1920. Ostre słowa krytyki wobec władz Ukrainy padające z ust węgierskich polityków odnoszą się do kwestii praw mniejszości, w tym prawa do edukacji w języku ojczystym (Węgrzy mają ograniczoną możliwość uczęsz-

Podobnie jak strona polska, strona węgierska zdecydowała się na podpisanie listu do Ursuli von der Leyen sprzeciwiającego się negatywnym skutkom importu ukraińskiego zboża z naciskiem na przywrócenie cel

FOT. PIXABAY

czania na lekcje w języku węgierskim od 2018 ze względu na ustawę o nauce w języku ukraińskim) oraz niezyskane prawo do posiadania podwójnego obywatelstwa (Ukraina nie dopuszcza możliwości posiadania więcej niż jednego obywatelstwa). Węgierska opinia publiczna wskazuje także na kwestię zbrodni dokonanych przez Związek Radziecki (wywiezienie tysięcy zakarpackich Węgrów w głąb Syberii i Azji Centralnej) oraz utrzymania węgierskiego dziedzictwa na terenach obwodu zakarpackiego.

Żołnierze
podczas
ćwiczeń.

RELACJE POLSKI I WĘGIER Z NATO

Polska została członkiem NATO w tym samym roku, co Węgry czyli w 1999. Wejście do Paktu Północnoatlantyckiego było sukcesem dla obu krajów. Politycy polscy, jak i węgierscy podkreślają rolę NATO w budowaniu obronności regionu. W 2020 minister ds. zagranicznych i gospodarki zapowiedział aktywizację wojska węgierskiego w tworzenie bezpieczeństwa sojuszniczego⁶⁷. Przynależność

do NATO w 2019 pozytywnie oceniało 48% węgierskich respondentów oraz 82% polskich ankietowanych. Podczas gdy polskie Ministerstwo Obrony Narodowej faworyzuje zakupy amerykańskie, Węgry kładą większy nacisk na wspólny, europejski system bezpieczeństwa. W związku z wybuchem wojny na Ukrainie kontrowersyjne stało się stanowisko Węgier dot. Akcesji Finlandii i Szwecji do NATO. W dniu 27 marca 2023 węgierski parlament przegłosował praktycznie jednogłośnie (ze sprzeciwem deputowanych partii Mi Hazank) rozszerzenie struktur NATO o Finlandię (analogiczna sytuacja miała miejsce w Polsce, gdzie sejm przyjął praktycznie jednogłośnie rozszerzenie NATO, jedynym posłem, który nie zagłosował za, był poseł Grzegorz Braun). Wcześniej strona węgierska niejednokrotnie nie wykazywała się entuzjazmem w sprawie akcesji Finlandii, odwołując się do krytyki strony fińskiej wymierzonej w Węgry⁶⁸. Z tegoż samego powodu Węgry były przeciwne akcesji Szwecji do NATO. W styczniu 2024 Viktor Orbán za pomocą medium społecznościowego Twitter zapowiedział spotkanie z reprezentantami Szwecji w sprawie akcesji do NATO.

Postawa Węgier spotyka się z krytyką ze strony polityków państw NATO, również polskich. Rząd węgierski bywa oskarżany o sprzyjanie Rosji lub nawet działalność sabotażową wewnątrz struktur NATO. Do postawy Węgier odnosiła się również strona polska, chociaż zdecydowanie częściej i ostrzej wypowiadali się niezależni komentatorzy i publicyści aniżeli polski rząd. Jednakże w trakcie szczytów Grupy Wyszehradzkiej, jak i podczas szczytów NATO zarówno polska, jak i węgierska strona podkreślała wagę sojuszu wojskowego w obecnym jego kształcie dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Wbrew fałszywym informacjom Węgry nie planują wyjścia z NATO, czy też zerwania kontraktów na broń, zaniechania wspólnych ćwiczeń wojskowych (...).

FOT. WIKIPEDIA

GRUPA WYSZEHRADZKA

Polska i Węgry należą wraz z Czechami i Słowacją do Grupy Wyszehradzkiej. Za datę powstania V4 przyjmuje się 15 lutego 1991, kiedy prezydent Polski Lech Wałęsa, prezydent Czechosłowacji Václav Havel i premier Węgier József Antall przy poparciu Stanów Zjednoczonych ustalili plany i cele rozwoju regionalnego w ramach tzw. Grupy Wyszehradzkiej. Po podziale Czechosłowacji, Czechy i Słowacja zdecydowały się podtrzymać projekt. Grupa Wyszehradzka nie jest organizacją międzynarodową na wzór sojuszu wojskowego, czy też ekonomicznego. Celem V4 jest rozwój, budowa dialogu między państwami, które niegdyś należały do bloku wschodniego oraz współdziałanie na rzecz bezpieczeństwa w regionie⁶⁹.

Jedyną w pełni sformalizowaną formą współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej jest Fundusz Wyszehradzki z siedzibą w Bratysławie. Fundusz ten wydaje granty, których beneficjentami są państwa V4 oraz te, które do Grupy Wyszehradzkiej nie należą. Fundusz wydaje granty na projekty z działów kultury i wspólnego dziedzictwa, edukacji, środowiska, turystyki oraz promowania regionu,

Spotkanie premierów Grupy Wyszehradzkiej, Praga 2015 od lewej: Robert Fico, Beata Szydło, Bohuslav Sobotka, Viktor Orbán.

społecznego rozwoju, innowacji, polityki publicznej i promowania demokratycznych wartości⁷⁰. Fundusz wydaje również mikrogranty. Z Funduszu realizowane są również szkoły letnie, konferencje czy też szkolenia.

Płot na granicy z Serbią.

Na dole strony: imigranci idący węgierską autostradą M1 w kierunku granicy z Austrią 4 września 2015 roku

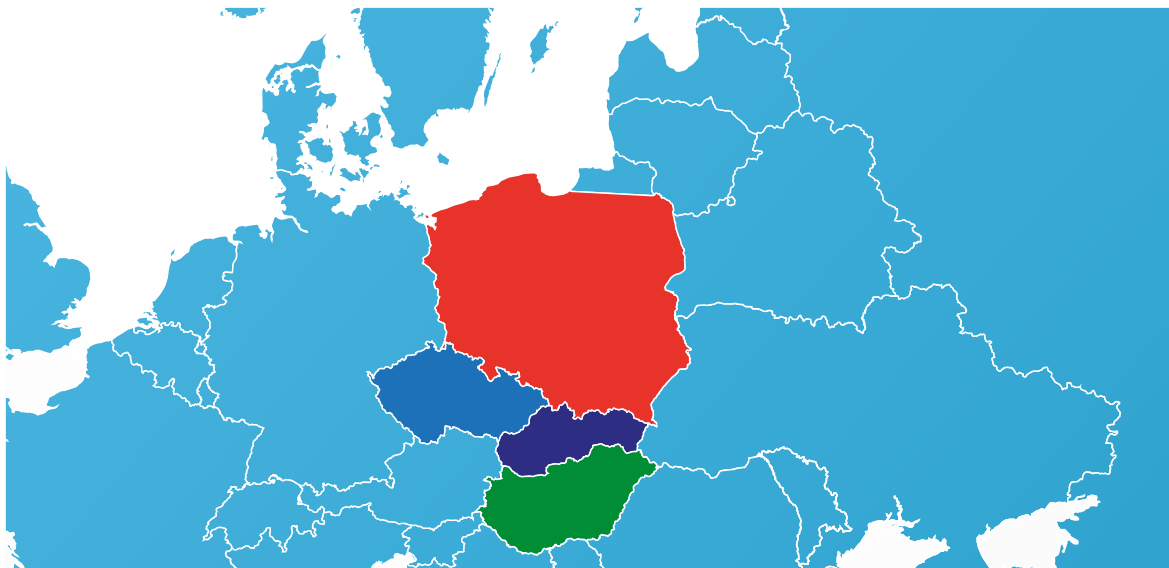
Czynnikiem jednoczącym państwa Grupy Wyszehradzkiej w 2015 był kryzys migracyjny oraz niezadowolenie tych czterech państw z prowadzonej przez Niemcy polityki migracyjnej. Wówczas rząd Węgier podjął decyzję o uszczelnieniu granic i budowie muru na granicy z Serbią oraz Chorwacją. 9 września 2015 roku wojsko węgierskie rozpoczęło ćwiczenia wojskowe pod kryptonimem *Kataro-*

FOT. WIKIPEDIA

FOT. WIKIPEDIA

zott Fellepes 2015 (węg. Zdecydowane Działanie) obejmujące szkolenie wojskowe w celu przygotowania żołnierzy do obrony granic. Podczas manewrów *Balaton 2015* ćwiczyło 170 funkcjonariuszy Policji i żołnierzy z państw Grupy Wyszehradzkiej⁷¹. W 2016 prezydencję w Grupie Wyszehradzkiej objęła Polska. W 2018 przyjęto oświadczenie o celach politycznych państw V4: ochrona granic, jednolitość rynkowa, konkurencyjność oraz wzmocnienie znaczenia parlamentów narodowych⁷². Przyjęto również deklarację o budowie szybkiej kolei między tymi państwami. W 2020 państwa V4 udzielały sobie wsparcia w zakresie walki z pandemią koronawirusa. Podczas szczytu w 2022 podkreślono rolę NATO w obronności państw Grupy Wyszehradzkiej oraz konieczność współdziałania na rzecz Sojuszu.

Po raz ostatni Polska prezydencję w V4 sprawowała w okresie od 1 lipca 2020 do 30 czerwca 2021; kadencja prezydencji w Grupie jest rotacyjna. Rola Słowacji i Czech w działaniu w ramach Grupy Wyszehradzkiej w zacieśnianiu współpracy polsko-węgierskiej była wielokrotnie podkreślana, zwłaszcza pod kątem transportu na linii Polska-Węgry. Podczas ostatniego szczytu Grupy Wyszehradzkiej w Pradze prezydent Węgier, Katalin Novák wniosowała o zwiększenie nakładu na Fundusz V4, co spotkało

FOT. WIKIPEDIA

Prezentacja
Via Carpatia
przez Beate
Szydło

się z pozytywnym przyjęciem po polskiej stronie⁷³. Podkreślono również znaczenie budowy Via Carpatii oraz wspólne stanowisko potępiające agresję Rosji na Ukrainę.

VIA CARPATIA

Jedną ze sztandarowych inwestycji zarówno Grupy Wyszehradzkiej, jak i całej idei współpracy polsko-węgierskiej jest budowa Via Carpatii tj. drogi szybkiego ruchu łączącej Litwę oraz Polskę ze Słowacją a w następnej fazie projektu również z Węgrami kończąc się w greckich Salonikach. Pomysł budowy Via Carpatii padł 27 października 2006

W 2018 przyjęto oświadczenie o celach politycznych państw V4: ochrona granic, jednolitość rynkowa, konkurencyjność oraz wzmocnienie znaczenia parlamentów narodowych

roku podczas konferencji *Jedna droga – cztery kraje* w Łańcucie, w której brali udział między innymi Prezydent RP Lech Kaczyński, przedstawiciele władzy samorządowej, przedstawiciele Komisji Europejskiej oraz ministrowie transportu z Polski, Węgier, Słowacji oraz Litwy. Podpisana tam została *Deklaracja Łańcucka w sprawie rozszerzenia Transeuropejskiej Sieci Transportowej poprzez utworzenie najkrótszego szlaku drogowego na osi Północ-Południe, łączącego Litwę, Polskę, Słowację i Węgry*. W 2008 wniosek o przystąpienie do inicjatywy złożyły Rumunia, Bułgaria i Grecja. 22 października 2010 r. podczas spotkania w Łańcucie miało miejsce podpisanie deklaracji przystąpienia do projektu Via Carpatii Bułgarii, Grecji i Rumunii.

Odcinek polski ma liczyć około 700 km i przebiegać trasą S19. Koniec inwestycji datowany jest na 2030 rok. Wraz z rokiem 2016 Via Carpatia stała się jednym z priorytetów gabinetu Beaty Szydło. Ze strony polskiej podkreślony został aspekt połączenia z Węgrami.

W naszych rozmowach z Węgrami chodzi konkretnie o połączenie Rzeszowa z Węgrami. To jest taki centralny odcinek i wymaga on inwestycji zarówno ze strony węgierskiej – co Węgrzy już robią – jak i ze strony słowackiej – Słowacy także to robią. My także mamy w planie połączenie Rzeszowa z granicą. To jest to, co było omawiane.

Poseł Piotr Naimski (PiS) 8.02.2016⁷⁴

Entuzjazmu nie brakowało również po stronie węgierskiej.

Porozumieliśmy się, że połączymy szybkimi trasami drogowymi nasze wschodnie tereny ekonomiczne. Od Budapesztu poczynając, w kierunku Koszyc, dalej do wschodniej Polski będzie system autostrad.

Viktor Orbán 8.02.2016⁷⁵

Projekt Via Carpatia od początku spotkał się z entuzjazmem ze strony polskiej. Budowa drogi szybkiego ruchu oznacza nie tylko pojawienie się w wojewódz-

W naszych rozmowach z Węgrami chodzi konkretnie o połączenie Rzeszowa z Węgrami. To jest taki centralny odcinek i wymaga on inwestycji zarówno ze strony węgierskiej – co Węgrzy już robią – jak i ze strony słowackiej – Słowacy także to robią. My także mamy w planie połączenie Rzeszowa z granicą. To jest to, co było omawiane.

Poseł Piotr
Naimski (PiS)
8.02.2016

Porozumieliśmy się, że połączymy szybkimi trasami drogowymi nasze wschodnie tereny ekonomiczne. Od Budapesztu poczynając, w kierunku Koszyc, dalej do wschodniej Polski będzie system autostrad.

Premier
Viktor Orbán
8.02.2016

twach wschodnich drogi o znaczeniu regionalnym oraz międzynarodowym, lecz również możliwość rozwoju gospodarczego w województwach lubelskim i podkarpackim, będących obecnie jednymi z najmniej rozwiniętych społeczno-ekonomicznie regionów w kraju. Mając na uwadze również znaczenie węzłów transportowych oraz turystykę w krajach południa, które przystąpiły do inicjatywy Via Carpatia możemy spodziewać się również rozwoju specjalnych stref ekonomicznych wokół chociażby Lublina, Rzeszowa, czy Stalowej Woli, jak i rozwinięcia potencjału turystycznego w tychże regionach.

Via Carpatia nie straciła na znaczeniu w związku z ochłodzeniem relacji polsko-węgierskich po lutym 2022. Na spotkaniu V4 w listopadzie 2023 roku Prezydent Andrzej Duda zaznaczył, że Via Carpatia ma strategiczne znaczenie w obliczu zagrożenia ze wschodu. Mając na uwadze wojnę na Ukrainie oraz kryzys na granicy z Białorusią, droga szybkiego ruchu ma w zamyśle ułatwić funkcjonariuszom i żołnierzom poruszanie się wzdłuż wschodniej granicy, zapewniając możliwość lepszego strzeżenia wschodnich terenów Polski.

Część trasy prowadząca przez Węgry liczy 240 kilometrów. i biegnie od granicy ze Słowacją na północy drogą M30 przez Miskolc i Debreczyn do granicy z Rumunią. Węgry, jako pierwsze oddały w całości swój odcinek Via Carpatii w październiku 2021. Via Carpatia dla Węgier, jako

Via Carpatia nie straciła
na znaczeniu w związku
z ochłodzeniem relacji
polsko-węgierskich po lutym 2022

FOT. WIKIPEDIA

dla kraju śródlądowy ma znaczenie pod kątem dostępu do północnych i południowych portów. Jesienią 2021 węgierskie ministerstwo Transportu poinformowało, że: *w przyszłości Węgry planują powstanie dodatkowego połączenia ekspresowego między autostradą M15 (na zachodzie) a autostradą M30 (na wschodzie) w kierunku Słowacji (a przez nią do Polski)*⁷⁶.

Spotkanie przywódców państw Grupy Wyszehradzkiej i Trójkąta Weimarskiego w Warszawie; 2013 rok

PODSUMOWANIE

Nie ulega wątpliwości, że lata 2015-2023 stanowiły zacieśnienie współpracy polsko-węgierskiej zwłaszcza do czasu wybuchu wojny na Ukrainie. Wojna przyniosła co prawda ochłodzenie relacji na linii Warszawa-Budapeszt niemniej w świetle pogorszenia się relacji polsko-ukraińskich spowodowanych m.in. aferą zbożową można spodziewać się mniejszych tarć między Polską a Węgrami w kwestii wojny za naszą wschodnią granicą. Pod znakiem zapytania pozostają jednak relacje polsko-węgierskie zważywszy na wynik wyborów parlamentarnych w Polsce⁷⁷, utworzenie nowego rządu złożonego z koalicji

Platforma Obywatelska– Polska 2050– Polskie Stronnictwo Ludowe– Lewica i prawdopodobną rezygnację z kursu pro-V4 i pro-intermarium w nowym MSZ. Przedstawiciele Platformy Obywatelskiej od ponad dekady krytykują Viktora Orbána oraz rząd Węgier. Mając na uwadze personalny charakter tarc między Viktorem Orbánem a Donaldem Tuskiem (dochodzące do inwektyw dotyczących dziadka Donalda Tuska wcielonego do Wehrmachtu, czy też antydemokratycznej i rzekomo prorosyjskiej postawy Fideszu) nie zanosi się na polepszenie relacji między premierami. Węgry odnoszą się również krytycznie do działań nowego rządu w Polsce, wskazując na nadużycia związane z kwestią respektowania polskiego prawa. Nie napawa także optymizmem kwestia współpracy w ramach V4; w związku z planowaną dalszą federalizacją Unii Europejskiej można spodziewać się spadku znaczenia Grupy Wyszehradzkiej. V4 jest inicjatywą o dużo mniej sformalizowanej formie, o znacznie mniejszym potencjale gospodarczym, również targanym nie zawsze jednomyślną postawą przywódców. Zwolennicy V4 przykładają także wagę do rozwoju Trimarium oraz Intermarium, które nie wpisywało się w politykę

Wielu polskich turystów chętnie odwiedza węgierskie jezioro Balaton.

FOT. PIXABAY

zagraniczną poprzedniego euroentuzjastycznego gabinetu Donalda Tuska i ministerstwa spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego, jak i bywa postrzegane, jako konkurencja wobec Unii Europejskiej⁷⁸.

W związku z prognozą spadku znaczenia współpracy na linii Polska-Węgry oraz prawdopodobne dalsze oddalanie się Węgier od polityki prowadzonej przez Unię Europejską można również spodziewać się zmian w kwestii oddolnego zainteresowania Węgrami. Obecnie język węgierski nie jest językiem powszechnie znanym w Polsce, w naszym kraju na rok 2024 zarejestrowanych jest czterdziestu ośmiu⁷⁹ tłumaczy przysięgłych języka węgierskiego a liczba studentów hungarystyki nie jest wysoka i oscyluje około setki studentów rozsianych po trzech ośrodkach akademickich. Do kwestii edukacji dochodzi konflikt władz Erasmusa z Węgrami, co odbija się na polsko-węgierską współpracę naukową uniemożliwiając w zasadzie części studentów lepsze poznanie naszych krajów. Zakładając ochłodzenie relacji między naszymi państwami, rykoszetem może spaść liczba zainteresowanych pracą w spółkach polsko-węgierskich, zwłaszcza mając na uwadze niestabilność gospodarki węgierskiej. Mowa tutaj o przedsięwzięciach, w których występuje wysoka stopa ryzyka. Analogicznie, idąc wręcz efektem domina może spaść popularność wydarzeń dotyczących kultury „naszych bratanków”, zwłaszcza, gdy media powiązane z Platformą Obywatelską malują negatywny obraz Węgier pod rządami Viktora Orbána.

Węgry nie są już dla nas egzotyką, ich kultura nie różni się od polskiej na tyle, by ją stanowić. Również ośrodki turystyczne na Węgrzech, często zaniedbane lub posiadające „swoje lata świetności za sobą” (jak chociażby niegdyś bardzo popularny Balaton) nie są już dla nas „wakacjami marzeń”. Nie oznacza to jednak, że Węgry przestaną stanowić atrakcyjny kierunek turystyczny. Mając na uwadze

FOT. ARCHIWUM PCK

Polska akcja
krwiodaw-
stwa
dla Węgrów

trendy w turystyce mogą okazać się one świetnym ośrodkiem wypoczynkowym dla osób preferujących budżetowe wakacje, bądź też dla amatorów historii, której śladów na kotlinie panońskiej nie brakuje. Prawdopodobnie może się zmienić profil przeciętnego polskiego turysty na Węgrzech, jednakże szanse na podtrzymanie swojej pozycji wśród chętnie wybieranych kierunków są spore. Dodatkowo należy zaznaczyć, że Budapeszt posiada port lotniczy, który może okazać się miejscem przesiadki na trasach chociażby do krajów Azji.

Jednakże warto zauważyć, że tematyka Węgier przebija się również w innych aspektach niż tylko politycznych. Polska i Węgry mają wspólną historię, która niezależnie od kwestii politycznych sympatii lub antypatii między naszymi rządami stanowi temat do badań. Zwłaszcza jeśli mówimy o badaniach nad historią najnowszą tj. lat komunizmu oraz Jesieni Ludów.

Polityka zagraniczna naszych państw nie zmienia jednak czynników stałych w relacjach gospodarczych Polski z Węgrami czyli bliskości geograficznej, dostępu naszego kraju do Morza Bałtyckiego oraz faktu, że nasze gospodarki poszukują rynków zbytu. Dodatkowo korzystne

warunki gospodarcze dla węgierskich firm w Polsce i polskich na Węgrzech daje wolność transferu ludzi oraz kapitału w ramach rynków UE, do której oba kraje należą. Polska będzie dalej krajem tranzytowym dla Węgier mając na uwadze porty bałtyckie towarowe na terenie naszego kraju, podobnie, jak Węgry, zwłaszcza po zakończeniu wszystkich odcinków Via Carpatii podtrzymają rolę ważnego węzła komunikacyjnego dla polskich eksporterów. Niezależnie od postawy naszych polityków nie jest więc możliwe kompletne zerwanie współpracy polsko-węgierskiej, zwłaszcza na polu gospodarczym.

Podobnie sytuacja wygląda w kwestii obronności. Jesteśmy członkami Sojuszu Północnoatlantyckiego, co wymaga od naszych państw pewnej kooperacji. Abstrahując od różnic w podejściu Polski oraz Węgier do zagadnień związanych z wojną na Ukrainie, czy też z priorytetami w polityce zagranicznej nasze kraje mają obowiązek wspólnie działać na rzecz bezpieczeństwa w regionie.

Podstawą podtrzymania i zacieśnienia współpracy polsko-węgierskiej powinno być dla nas działanie oddolne. Poza aspektami obronności i infrastruktury, które są pozostawione jako wyłączna kompetencja odpowiednich organów posiadamy możliwość wpływu na kooperację, a przynajmniej obustronną sympatię naszych państw. Przez wiele lat wiedzę na temat naszych krajów pielęgnowały osoby prywatne, przekazujące swoje doświadczenia

Niezależnie od postawy naszych polityków
nie jest więc możliwe kompletne
zerwanie współpracy polsko-węgierskiej,
zwłaszcza na polu gospodarczym

FOT. WIKIPEDIA

Flaga z 1956 r.
Nad pomnikiem ofiar
rewolucji
węgierskiej
w pobliżu
węgierskiego
parlamentu

życiowe związane z Węgrami i Polską dalej. Nierzadko możliwość wspierania naszych bratanków była utrudniona, lecz i wtedy znajdowaliśmy drogę niesienia pomocy, tak, jak wtedy gdy nasi rodacy oddawali krew dla poszkodowanych przez radzieckie czołgi węgierskich powstańców października 1956 roku. Pamięć o naszych wspólnych bohaterach, Henryku Sławiku i Wacławie Felczaku nie mia-

Podstawą podtrzymania
i zacieśnienia współpracy
polsko-węgierskiej
powinno być dla nas działanie oddolne

łaby miejsca, gdyby nie zainteresowanie obywateli Polski. Istotą podtrzymania tychże trendów jest codzienna aktywność nie tylko dziennikarzy, historyków oraz hungarystów, lecz także wszystkich ludzi dobrej woli, którym na sercu leży kultywowanie pamięci zbiorowej i pamięci jednostek o związkach polsko-węgierskich na przestrzeni lat. Posiadamy obecnie możliwości przekazywania informacji, o których naszym przodkom nie przychodziło na myśl. Możemy organizować spotkania, konferencje, czy też w sposób internetowy lub analogowy rozpowszechniać wiedzę o historii i teraźniejszości naszych państw.

Upadek reżimu komunistycznego w 1989 dał nam również szanse gospodarcze. Mając możliwości odnalezienia się na wolnym rynku możemy naszą działalność skierować na wspólne inwestycje, bądź też wziąć pod uwagę węgierski rynek przy prowadzeniu spółki. **Nasze rynki są perspektywiczne, jako że zarówno Polska, jak i Węgry zaliczyły w ostatnich dekadach niewiarygodny wręcz boom gospodarczy.** Wreszcie, na rynku pracy stale brakuje osób posiadających umiejętność posługiwania się zarówno polskim, jak i węgierskim językiem. Branża logistyczna poszukuje wciąż kolejnych pracowników, podobnie jak polskie spółki na Węgrzech. Brak zainteresowania nauką węgierskiego wśród ogółu przy jednoczesnej znajomości tego języka przez jednostkę stanowi asa w rękawie na rozmowach rekrutacyjnych. Podobnie rozwijać możemy rynek węgierskiej literatury w Polsce oraz polskiej na Węgrzech. Nieodkryte wciąż przez bratanków perły naszej literatury czekają na wykwalifikowanych tłumaczy.

FOT. WIKIPEDIA

Przypisy:

- 1 C.G. Kiss, Powinowactwa Wyszehradzkie, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2016
- 2 Obecna wersja brzmi lengyel magyar – két jó barát együtt harcol s issza borát; borát oznacza w języku węgierskim przyjaciela (przypis autorki)
- 3 Węg. Interes narodowy (przypis autorki)
- 4 <https://www.ekai.pl/viktor-orban-opowiada-sie-za-polityka-z-inspiracja-chrzescijanska/> dostęp 17.12.2023
- 5 https://orka.sejm.gov.pl/proc5.nsf/uchwały/1499_u.htm dostęp 22.11.2023
- 6 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20160000198> dostęp 22.11.2023
- 7 Kraków. Pomnik węgierskiego bratanka (gosc.pl) dostęp 22.11.2023
- 8 Kraków. Pomnik Jana Pawła II od Węgrów (gosc.pl) dostęp 22.11.2023
- 9 <https://kurier.plus/node/3013> dostęp 15.12.2023
- 10 <https://polonia.hu/index.php/pl/artikul/3970-pomnik-pamieci-polakow-pomagajacych-wegrom-w-1956-roku> dostęp 22.11.2023
- 11 <https://culture.pl/pl/wydarzenie/dziecieca-zbroja-krola-zygmunta-augusta-na-wystawie-w-wilnie> dostęp 17.01.2023
- 12 <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/rozmowy-o-polsko-wegierskiej-wspolpracy-gospodarczej> dostęp 3.12.2023
- 13 Nowe szanse rozwoju dla Europy Środkowej: współpraca gospodarcza w ramach Inicjatywy Trójomorza | Instytut Europy Środkowej (ies.lublin.pl) dostęp 3.12.2023
- 14 <https://idegroup.pl/2021/04/14/wspolpraca-gospodarcza-i-kulturalna-pomiedzy-polska-a-wegrami/> dostęp 21.12.2023
tamże
- 15 Eksporter. Jakie jabłka lubią Węgrzy? Co im sprzedajemy? – Sad24.pl
- 16 <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/rozmowy-o-polsko-wegierskiej-wspolpracy-gospodarczej> dostęp 21.12.2023
- 17 <https://www.orlen.pl/pl/relacje-inwestorskie/informacje-finansowe/orlen-w-liczbach-orlen> dostęp 6.12.2023
- 18 <https://www.orlen.pl/pl/o-firmie/media/komunikaty-prasowe/2023/pazdziernik-2023/skonsolidowane-wyniki-polaczonej-grupy-orlen-za-trzeci-kwarta-2023-roku> dostęp 24.01.2024
- 19 <https://www.tvp.info/75459550/orlen-przejal-kolejne-stacje-benzynowe-na-wegrzech> dostęp 24.01.2024
- 20 ORLEN2030: Strategia dla transformacji energetycznej Polski i Europy Środkowej dostęp 24.02.2024
- 21 ORLEN FLOTA DKV/ORLEN dostęp 24.01.2024
- 22 <https://www.orlen.pl/pl/o-firmie/media/komunikaty-prasowe/2024/styczen-2024/ORLEN-w-pierwszej-piatce-najlepszych-pracodawcow-w-polsce> dostęp 24.01.2024
- 23 <https://www.orlen.pl/pl/o-firmie/media/komunikaty-prasowe/2023/Maj-2023/Sport-efektywnie-wspiera-biznes-Grupy-ORLEN-Koncern-publickujenowyraport-sponsoringowy> dostęp 24.01.2024
- 24 <https://molgroup.info/en> dostęp 7.12.2023
- 25 Historia MOL w Polsce | MOL Polska dostęp 25.01.2024
- 26 Historia MOL w Polsce | MOL Polska dostęp 25.01.2024
- 27 <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8658153,mol-pierwsza-stacja-w-polsce-rebranding.html> dostęp 3.01.2023
- 28 Inwestycja MOL w Polsce | MOL Polska dostęp 25.01.2024
- 29 <https://wizzair.com/pl-pl> dostęp 21.12.2023
- 30 <https://www.money.pl/gospodarka/coraz-wiecej-polakow-lata-wizz-air-w-maju-przewoznik-otworzy-baze-w-krakowie-6351267031218305a.html> dostęp 25.01.2024
- 31 <https://www.rp.pl/transport/art457831-gdzie-wizz-air-i-ryanair-zarabiaja-najwieksze-pieniadze> dostęp 25.01.2024
- 32 Węgry prawdziwym hitem Polaków w 2023. Wzrost liczby turystów znad Wisły o ponad 30% - Traveler (national-geographic.pl) dostęp 25.01.2024
- 33 <https://kurier.plus/node/1651> dostęp 23.01.2024
- 34 <https://kurier.plus/node/1573> dostęp 23.01.2024
- 35 Główna - Szkoła Polska im. Sándora Petőfiiego przy Ambasadzie RP w BUDAPESZCIE (orpeg.pl) dostęp 23.02.2024
- 36 Instytut Polski w Budapeszcie dostęp 4.12.2023
- 37 <https://www.gov.pl/web/sport/miedzynarodowy-fundusz-wyszehradzki> dostęp 24.11.2023
- 38 <https://edukacja.dziennik.pl/aktualnosci/artykuly/8638283,unia-europejska-studenci-wegry-erasmus-viktor-orban.html> dostęp 24.11.2023
- 39 <https://nawa.gov.pl/wspolpraca-i-wymiana-miedzynarodowa/program-wymiany-osobowej-studentow-i-naukowcow-w-ramach-wspolpracy-bilateralnej/oferta-wyjazdowa/edycja-2022/naukowcy-2022#wegry> dostęp 24.11.2023
- 40 <https://nawa.gov.pl/studenci/studenci-polscy/program-wymiany-osobowej-studentow-i-naukowcow-w-ramach-wspolpracy-bilateralnej/oferta-wyjazdowa/wegry> dostęp 15.12.2023
- 41 tamże
- 42 OGŁOSZENIE KONKURSU – 2023 | Ambasada Węgier Warszawa (gov.hu) dostęp 20.12.2023
- 43 <https://krakko.mfa.gov.hu/pol/gallery/album/2018-nemzeti-fogadas-slowacki-szinhasz> dostęp 15.12.2023
- 44 <https://ipn.gov.pl/download/1/16620/Zaproszenie.pdf> dostęp 20.12.2023
- 45 <https://idegroup.pl/2021/04/14/wspolpraca-gospodarcza-i-kulturalna-pomiedzy-polska-a-wegrami/> dostęp 17.01.2023
- 46 Ogłoszenia na Uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego, 17 maja 2015 r. – Dominikanie Kraków dostęp 24.01.2024
- 47 <https://archwva.pl/wyszukaj-msze/msze-swiete-w-jezykach-obcych/#toggle-id-6> dostęp 24.01.2024
- 48 Msza św. za duszę śp. Tibora Pakha (misericordia.eu) dostęp 24.01.2024
- 49 Budapeszt Msze święte po polsku • Polski kościół, spowiedź po polsku dostęp 24.01.2024
- 50 Balogh O., Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2022
- 51 <https://sejm.gov.pl/sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentid=ACC99C9272963IDAC12581A3004A85F3> dostęp 24.01.2024
- 52 Tusk krytykuje działania Viktora Orbana - GazetaPrawna.pl dostęp 24.01.2024
- 53 Balogh O., Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2022
- 54 Balogh O., Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2022
- 55 <https://ies.lublin.pl/komentarze/fidesz-tworzy-nowy-sojusz-w-parlamencie-europejskim/> dostęp 25.01.2024
- 56 <https://europapnews.pap.pl/pis-i-fidesz-w-pe-krytykuja-slowa-europoslanki-sophie-t-veld-o-potrzebiedzialan-politycznych-wobec> dostęp 7.12.2023
- 57 <https://www.prawo.pl/akty/dz-u-ue-c-2023-125-463,72147058.html> dostęp 25.01.2024
- 58 <https://www.pap.pl/aktualnosci/premier-orban-uchylenie-immunitetu-europoslom-pis-biurokratyczny-atak-terrorystyczny-na> dostęp 6.12.2023
- 59 Wacław Felczak Alapítvány | Visztula (wfa.hu) dostęp 6.12.2023
- 60 Cele Instytutu im. Wacława Felczaka | Instytut Felczaka Intézet (kurier.plus) dostęp 6.12.2023
- 61 Nowa książka „Hajrá. Węgry 2010–2022”. Już dziś prezentacja w Instytucie im. W. Felczaka. | Instytut Felczaka Intézet (kurier.plus) dostęp 25.01.2024
- 62 <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8502063,drogi-polski-i-wegier-sie-rozeszly-morawiecki-potwierdzil-slowa-orbana.html> dostęp 6.12.2023

- ⁶³ They tell me Russian gas is bad. They tell me we should stop buying it. But nobody tells us how to replace Russian gas. Not in five years, but tomorrow. We need to run our economy, it's as simple as that." (tweet Viktora Orbana z dnia 19.10.2022).
- ⁶⁴ Tłum. Własne: Mówią mi, że rosyjski gaz jest zły. Mówią mi, że powinniśmy przestać go kupować. Ale nikt nie mówi nam jak zastąpić rosyjski gaz. Zastąpić od jutra, nie w perspektywie pięciu lat. Musimy utrzymać stabilność gospodarki, to nic nadzwyczajnego.
- ⁶⁵ Domian, M., 2019, Geopolityczne ryzyko zachowania ciągłości importu ropy naftowej do Unii Europejskiej, *Przegląd Geopolityczny*, 29, s. 25-52.
- ⁶⁶ <https://www.gov.pl/web/premier/wspolny-list-bulgarii-wegier-polski-rumunii-i-slowacji-w-sprawie-srodkow-przeciwdzialajacych-negatywnym-skutkom-zwiekszonego-przywozu-produktow-rolnych-z-ukrainy-na-rynek-ue>
- ⁶⁷ Balogh O., Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2022
- ⁶⁸ <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/wazna-decyzja-wegier-na-to-czekala-finlandia/> dostęp 7.12.2023
- ⁶⁹ Białoskórski R., Distribution of power in the Visegrad countries. A powermetric approach, *Przegląd Geopolityczny*, 39, s.79-92, 2022
- ⁷⁰ Visegrad Fund dostęp 24.01.2024
- ⁷¹ Balogh O., Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2022
- ⁷² Balogh O., Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2022
- ⁷³ <https://tvn24.pl/polska/grupa-wyszehradzka-andrzej-duda-w-pradze-rozważymy-proponycje-zwiekszenia-funduszu-wyszehradzkiego-7450134> dostęp 7.12.2023
- ⁷⁴ <https://www.radiomaryja.pl/informacje/rzadowe-rozmowy-ws-szlaku-via-carpattia/> dostęp 24.11.2023
- ⁷⁵ <https://www.dziennikwschodni.pl/kraj-swiat/autostrada-z-budapesztu-do-wschodniej-polski-po-spotkaniu-szydlo-z-orbanem,n1000175674.html> dostęp 24.11.2023
- ⁷⁶ <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/via-carpattia-ukonczone-na-wegrzech/> dostęp 13.12.2023
- ⁷⁷ Chodzi o stosunek Platformy Obywatelskiej do Fideszu, wielokrotnie podkreślany, jako negatywny. Vide: <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1339591,tusk-krytykuje-dzialania-viktora-orbana.html> dostęp 6.12.2023
- ⁷⁸ <https://forsal.pl/gospodarka/artykuly/8659914,trojmorze-sabotaz-w-lonie-ue-czy-wsparcie-dla-wspolnych-dzialan-miedzynarodowych.html> dostęp 3.01.2024
- ⁷⁹ Lista tłumaczy przysięgłych / Tłumacze przysięgli / Rejestry i ewidencje / Biuletyn Informacji Publicznej (ms.gov.pl) dostęp 17.01.2024

HANNA MAŁGORZATA SZYMERSKA

- studentka filologii węgierskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Publikowała na portalu Nowy Ład. Angażuje się w działalność grupy artystycznej Rylec. Finalistka Olimpiady Geopolitycznej organizowanej przez Polskie Towarzystwo Geopolityczne. Tłumaczy z języka francuskiego. Interesuje się obszarem Europy Środkowej i Wschodniej oraz Azji Centralnej.

RAPORT PRZYGOTOWAŁO

**STOWARZYSZENIE
KOLIBER**

**CENTRUM
ANALIZ**

Aleja Zjednoczenia 50/U1,

01-801 Warszawa

KRS: 0000111237 | NIP: 5242579354 | REGON: 016361530

mail: koliber@koliber.org

<https://www.KoLiber.org>

<https://www.facebook.com/StowKoLiber>